

УДК 658.14

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-270-3-81-85

СПІФАНОВА І. Ю.

Вінницький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті систематизовано підходи, подано авторський погляд на сутність механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств. Результатом впровадження запропонованого механізму стане підвищення конкурентоспроможності підприємства, його економічне зростання, збільшення прибутку, вартості бізнесу, інтелектуального та інноваційного потенціалу.

Ключові слова: капітал, механізм фінансового забезпечення, інноваційна діяльність, фінансування.

YERIFANOVA I.

Vinnitsa National Technical University

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF FINANCIAL SUPPORT MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES

The purpose of this work is to form an organizational and economic mechanism for managing the financial support of innovation activity. The effective activity of an enterprise for increasing its level of competitiveness should be based on an organizational and economic mechanism. The purpose of this mechanism is to manage financial, labor and other resources in order to maximize the use of available and hidden potentials. The article systematizes existing approaches to defining the essence of the concept of "organizational and economic mechanism", investigates the components of the mechanism. The author's view on the essence of the mechanism of financial support management of enterprises innovative activity is presented. The mechanism of financial support management of enterprises innovative activity that provides using of alternative sources of financing in the conditions of innovative development is proposed.

The use of the proposed mechanism will allow enterprises more effectively formulate and implement an innovation strategy that based on a qualitative assessment of innovation potential. This is achieved through the use of an economic-mathematical model of intellectual support for decision-making in the evaluation of strategic priorities for machine-building enterprises by the efficiency of financial support of innovative activity. In the process of implementing an innovative strategy through the use of alternative sources of financial support, increasing the efficiency of using intellectual capital, attracting external intellectual resources by means of crowdsourcing and improving the efficiency of staff motivation, enterprises will increase the effectiveness of implementing an innovative strategy. The result of the introduction of organizational and economic mechanism for managing the financial support of innovative activity of domestic enterprises is to increase the competitiveness of the enterprise, its economic growth, and increase in profits, value of business, intellectual and innovation potential.

Keywords: capital, mechanism of financial support, innovative activity, financing.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування підприємства, яке прагне підвищити рівень конкурентоспроможності, має здійснюватись на основі організаційно-економічного механізму, який призначений для управління фінансовими, трудовими та іншими ресурсами з метою максимального використання наявного та прихованого потенціалів. Отже, важливою умовою забезпечення ефективного процесу управління інноваційною діяльністю підприємств машинобудування є впровадження організаційно-економічного механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств за умови використання альтернативних джерел в умовах інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із визначенням сутності механізму як поняття досліджувались такими вченими як Є. І. Ануфрієва, В. М. Нижник, О. М. Тридід.

Питання, пов'язані із формуванням організаційно-економічного механізму управління фінансового забезпеченням інноваційної діяльності досліджували Н. А. Дехтяр, О. В. Кончаковська, Е. О. Люта, Н. Г. Пігуль, В. Л. Плескач. Разом з тим, актуальним залишається питання формування організаційно-економічного механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств за використання альтернативних джерел в умовах інноваційного розвитку.

Формулювання цілі статті. Метою роботи є формування організаційно-економічного механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Різні вчені по-різному підходять до трактування механізму. Під механізмом управління В. М. Нижник розуміє раціональне поєднання конкретних методів, форм, важелів та інструментів, а також відповідних правового, нормативного та інформаційного забезпечення, забезпечує стабільні показники розвитку підприємства, закладають основи для зростання його конкурентоспроможності [1–2]. В сучасному тлумачному словнику української мови зазначається, що метод (від грец. – «шлях через») – це чітко сформована та структурована послідовність етапів, реалізація яких приводить до вирішення поставлених задач і, як результат, досягнення головної мети.

Досить часто поняття «механізм» використовується в поєднанні з такими ознаками як «економічний», «організаційний», «організаційно-економічний», «фінансовий», «ринковий». Одним з найважливіших механізмів є організаційно-економічний механізм.

На думку О. М. Тридіда організаційно-економічний механізм є результатом дії системи внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування та розвитку підприємства, в якому відображається складна система різноманітних економічних відносин [3]. Є. І. Ануфрієва [4] визначає організаційно-економічний механізм як комплекс методів, засобів та прийомів, взаємоузгоджених та взаємопов'язаних між собою, які слугують інструментом реалізації управлінської діяльності в системі підприємств, на основі законодавчих актів, що регулюють підприємницьку діяльність, планових документів, орієнтованих на довгострокову перспективу, а також тактичних та оперативних планів, програм, проектів, нормативів та нормативних актів, затверджених вищим керівництвом, які спрямовують та координують діяльність всіх функціональних підрозділів зазначеної вище системи і допомагають забезпечити прийнятний рівень її ефективності, а також система процесів, в основу якої покладено принципи, процедури, заходи та дії, визначені та затверджені, з метою реалізації стратегічних установок. Отже, під організаційно-економічним механізмом розуміють сукупність управлінських методів та інструментів або систему управління. Саме організаційно-економічний механізм є необхідною умовою успішної діяльності підприємств. Недостатньо розробленим є організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

В. Л. Плєскач, Е. О. Кончаковська визначають механізм фінансового забезпечення інноваційної діяльності як засіб здійснення фінансового управління на основі нормативно-правового, інформаційно-методичного та організаційного забезпечень, що виникає у зв'язку з пошуком, залученням та ефективним використанням фінансових ресурсів для проєктування, розроблення і впровадження інноваційної продукції та послуг [5]. На думку Н. А. Дехтяр, Н. Г. Пігуль О. В. Лютої механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності можна розглядати як безпосередньо систему управління, що включає мету, принципи, об'єкти й суб'єкти управління, функції і методи управління та систему забезпечення [6]. До складу фінансового механізму включають фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення [7]. Таким чином, механізм фінансового забезпечення інноваційної діяльності можна визначити як управління, яке за рахунок ефективного поєднання певних форм, методів, важелів, інструментів, за відповідного ресурсного забезпечення, що сприяє підвищенню ефективності інноваційної діяльності, створює умови для економічного зростання підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Механізм фінансового забезпечення господарської діяльності має складну структуру, яка включає в себе організаційну (організація, розробка і впровадження інновацій), економічну (регулювання, управління, планування та реалізація інновацій) та фінансову складові, які між собою взаємозалежні й разом дозволяють досягти бажаного ефекту [8].

До організаційної складової механізму фінансового забезпечення можна віднести науково-технічні інкубатори, венчурні підприємства, фірми-технопарки, бізнес-ангелів, краудфіндингові платформи, які на пільгових умовах забезпечують формування та розвиток інноваційної діяльності.

До економічної складової механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності відносять державні органи, які відповідають за стратегічне управління інноваційним розвитком країни та її регіонів й покликані регулювати інноваційні процеси в країні, формувати зовнішні умови (інноваційну політику) для господарювання підприємств за допомогою таких інструментів як податки, дотації та субсидії. Крім того, економічна складова включає в себе процес стратегічного планування інноваційної діяльності на підприємстві. Фінансова складова механізму забезпечення інноваційної діяльності включає в себе такі елементи як державне фінансування, банківське та комерційне кредитування, зовнішнє інвестування та самофінансування. Механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств машинобудування містить у собі велику кількість поєднаних елементів. Узгодженість роботи такого механізму, а, відповідно, і успішність реалізації стратегічних напрямів інноваційної діяльності залежить від досконалості механізму та якісної роботи всіх його складових.

Узагальнюючи існуючі підходи до формування механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств [1–12], можна запропонувати такі складові механізму управління фінансовим забезпеченням стратегічних напрямів інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств за умови використання альтернативних джерел фінансування інноваційного розвитку:

- моніторинг та врахування факторів впливу зовнішнього і внутрішнього середовища;
- оцінювання інноваційного потенціалу підприємства;
- стратегічний аналіз;
- формування інноваційної стратегії;
- використання економіко-математичної моделі інтелектуальної підтримки прийняття рішень із оцінювання пріоритетних стратегічних напрямів для підприємств машинобудування за показником ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- визначення пріоритетних напрямів реалізації інноваційної стратегії, які забезпечать підвищення якості фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств;
- побудова стратегічних карт інноваційної діяльності підприємства;
- реалізація інноваційної стратегії, яка передбачає: мотивацію персоналу; підвищення ролі інтелектуального капіталу; використання краудсорсингу; формування обсягу фінансового забезпечення; використання альтернативних джерел фінансового забезпечення;

- оцінка ефективності інноваційної стратегії з використанням системи збалансованих показників;
- контроль за реалізацією інноваційної стратегії.

Такий механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності представлено на рис. 1.

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності (складено з урахуванням [1–12])

Метою впровадження механізму є досягнення економічного зростання підприємства та підвищення конкурентоспроможності через ефективну реалізацію стратегічних інноваційних напрямів шляхом формування необхідного обсягу фінансового забезпечення.

Об'єктом управління в цьому механізмі є фінансові ресурси для реалізації інноваційної стратегії.

Суб'єктами управління виступають:

- промислові підприємства, які реалізують інноваційну стратегію;
- інтелектуальний капітал підприємства;
- органи державної влади;
- комерційні банки, які надають кредити під реалізацію інноваційних рішень;
- венчурні компанії;
- бізнес-ангели;
- краудфандингові платформи;
- науково-технічні інкубатори,
- технопарки;
- іноземні інвестори.

Отже, механізм фінансового забезпечення інноваційної діяльності визначено як управління, яке за рахунок ефективного поєднання певних форм, методів, важелів, інструментів, за відповідного ресурсного забезпечення, що сприяє підвищенню ефективності інноваційної діяльності, створює умови для економічного зростання підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Висновки. Використання запропонованого механізму дозволить підприємствам на основі якісного оцінювання інноваційного потенціалу ефективніше формувати та реалізовувати інноваційну стратегію. Це досягається завдяки використанню економіко-математичної моделі інтелектуальної підтримки прийняття рішень із оцінювання пріоритетних стратегічних напрямів для підприємств машинобудування за показником ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності. При цьому в процесі реалізації інноваційної стратегії за рахунок використання альтернативних джерел фінансового забезпечення, підвищення ефективності використання інтелектуального капіталу, залучення зовнішніх інтелектуальних ресурсів засобами краудсорсингу та підвищенню ефективності мотивації персоналу, підприємства підвищують ефективність

реалізації інноваційної стратегії. Результатом впровадження організаційно-економічного механізму управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є підвищення конкурентоспроможності підприємства, його економічне зростання, збільшення прибутку, вартості бізнесу, інтелектуального та інноваційного потенціалу.

Література

1. Нижник В. М. Індикатори діагностики фінансового потенціалу машинобудівних підприємств / В. М. Нижник, Н. Ф. Розумович // Облік. Економіка. Менеджмент : міжнародний збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 1. – С. 210–215.
2. Нижник В. М. Регулювання пріоритетності інтересів при виборі механізму адаптації бізнес-процесів підприємства до нової економіки / В. М. Нижник, О. М. Полінкевич // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 86–94.
3. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства : монографія / О. М. Тридід. – Харків : ХДЕУ, 2002. – 364 с.
4. Ануфрієва Є. І. Розробка механізму формування інноваційної стратегії технологічного оновлення авіатранспортного підприємства [Електронний ресурс] / Є. І. Ануфрієва // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2010. – № 27. – Режим доступу: http://www.lib.nau.edu.ua/Journals/3_27_2010/Anuf.pdf.
5. Плескач В. Л. Перспективи створення ефективного фінансового механізму інноваційного розвитку економіки України / В. Л. Плескач, Е. О. Кончаковська // Наукові праці НДФІ. – 2014. – № 2 (67). – С. 14–25.
6. Дехтяр Н. А. Механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств / Н. А. Дехтяр, Н. Г. Пігуль, О. В. Люта // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – Вип. 7. – Ч. 5. – С. 9–13.
7. Рясних Є. Г. Фінансове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств / Є. Г. Рясних, О. В. Савченко // Підприємство і зовнішньоекономічна діяльність: можливості і ризики України : колективна монографія / [Йохна М. А. та ін.] ; за наук. ред. проф. М. А. Йохна. - Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 193–228.
8. Зянько В. В. Сутність та джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності малих підприємств / В. В. Зянько, Н. Л. Стасюк, Дун Сін'їн // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2015. – № 4. – С. 57–62.
9. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – Київ : КНЕУ, 2003. – 394 с.
10. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України [Електронне видання] : монографія / [М. І. Діба, О. М. Юркевич, Т. В. Майорова, І. В. Власова та ін.] ; за ред. М. І. Діби, О. М. Юркевич. – Київ : КНЕУ, 2013. – 425 с. – Режим доступу: <https://kneu.edu.ua/>.
11. Ramana Nanda, William R. Kerr Financing Innovation / Ramana Nanda, William R. Kerr // National Bureau of Economic Research. – 2015. – V. 7 (1). – P. 445–462.
12. Yepifanova I. Yu. Methodological bases of concept formation and choice of innovative business strategies / I. Yepifanova, V. Dzhezdzhula // Baltic Journal of Economic Studies. – 2018. – V. 4, № 3. – P. 51–59.

References

1. Ny`zhny`k V. M., Rozumovych N. F. Indykatory diagnostyky finansovogo potencialu mashynobudivnyx pidpryyemstv. Oblik. Ekonomika. Menedzhment : mizhnarodnyy zbirnyk naukovykh prac. 2014. Vyp. 1. P. 210–215.
2. Ny`zhny`k V. M., Polinkevych O. M. Reguluyannya priory`tetnosti interesiv pry`vy`bori mexanizmu adaptaciyi biznes-procesiv pidpryyemstva do novoyi ekonomiky`. Aktual`ni problemy` ekonomiky`. 2013. № 6. P. 86–94.
3. Try`did O. M. Organizacijno-ekonomichny`j mexanizm strategichnogo rozvy`tku pidpryyemstva : monografiya. Xarkiv, XDEU, 2002. 364 p.
4. Anufriyeva Ye. I. Rozrobka mexanizmu formuvannya innovacijnoyi strategiyi texnologichnogo onovlennya aviatransportnogo pidpryyemstva [Electronic resource]. Problemy` pidvy`shhennya efekty`vnosti infrastruktury`. 2010. № 27. – Mode of access: http://www.lib.nau.edu.ua/Journals/3_27_2010/Anuf.pdf.
5. Pleskach V. L., Konchakovs`ka E. O. Perspekty`vy` stvorennya efekty`vnogo finansovogo mexanizmu innovacijnogo rozvy`tku ekonomiky` Ukrainy`. Naukovi prac NDFI. 2014. №2 (67). P. 14–25.
6. Dextyar N. A., Pigul` N. G., Lyuta O. V. Mexanizm upravlinnya finansovy`m zabezpechennam innovacijnoyi diyal`nosti pidpryyemstv. Naukovy`j visny`k Xersons`kogo derzhavnogo univerty`tetu. Seriya: Ekonomichni nauky`. 2014. Vy`p. 7. Ch. 5. P. 9–13.
7. Ryasny`x Ye. G., Savchenko O. V. Finansove zabezpechennya zovnishn`oekonomichnoyi diyal`nosti pidpryyemstv. Pidpryyemny`ctvo i zovnishn`oekonomichna diyal`nist` : mozhy`vosti i ry`zy`ky` Ukrainy` : kolekty`vna monografiya / [Joxna M. A. ta in.] ; za nauk. red. prof. M. A. Joxny`. Xmel`ny`cz`ky`j : XNU, 2013. P. 193-228.
8. Zyan`ko V. V., Stasyuk N. L., Dun Sin`yin Sutnist` ta dzherela finansovogo zabezpechennya innovacijnoyi diyal`nosti maly`x pidpryyemstv. Visny`k Vinny`cz`kogo politexnichnogo insty`tutu. 2015. №4. P. 57–62.
9. Antonyuk L. L., Poruchny`k A. M., Savchuk V. S. Innovaciyi: teoriya, mexanizm rozrobky` ta komercializaciyi : monografiya. K. : KNEU, 2003, 394 p.
10. Finansove zabezpechennya innovacijnogo rozvy`tku Ukrainy` [Elektronne vy`dannya] : monografiya / [M. I. Dy`ba, O. M. Yurkevych, T. V. Majorova, I. V. Vlasova ta in.] ; za red. M. I. Dy`by`, O. M. Yurkevych. – K. : KNEU, 2013. – 425 p. – Mode of access: <https://kneu.edu.ua/>.
11. Ramana Nanda, William R. Kerr Financing Innovation. National Bureau of Economic Research. 2015. V. 7(1). P. 445–462.
12. Dzhezdzhula V. V., Yepifanova I. Yu. Methodological bases of concept formation and choice of innovative business strategies. Baltic Journal of Economic Studies. 2018. V. 4, № 3. P. 51–59.

Рецензія/Peer review : 12.05.2019

Надрукована/Printed : 05.06.2019
Рецензент: д. е. н., проф. Зянько В. В.